

**SÈRIE 2**

A tots els exercicis i opcions les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. Les respostes proposades per la pauta són indicatives i en cap cas exhaustives. El corrector o correctora aplicarà el seu criteri per prendre en consideració altres respostes que consideri correctes, en tot cas valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals– l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

**Opció A****Exercici 1: Mapa dels turistes estrangers**

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu terminal 6 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 3 del document de concreció del currículum: *Territori i activitats econòmiques*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

**1. [1 punt]**

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

Es tracta d'un mapa temàtic d'abast estatal que defineix amb trames de grisos tres grups de comunitats autònomes (CA) en funció del percentatge de turistes estrangers rebuts a les CA amb més aflluència de turistes estrangers. Les dades són de l'any 2013. La font és el Frontur (Ministerio de Industria, Energía y Turismo).

(0,5)

L'alumne ha d'assenyalar que les majors àrees de concentració de visitants estrangers es donen a la costa mediterrània i a les illes, on destaquen en primer lloc Catalunya amb el 25,7% del total, les Illes Balears amb el 18,3%, i les Illes Canàries amb el 17,5%. A més distància se situen Andalusia, la Comunitat Valenciana i Madrid. Les CA de l'interior i del nord ocupen els darrers llocs com a receptores de turisme estranger, amb valors per sota del 5%.

(0,5)

**2. [1 punt]**

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

*Turisme de masses*: És un tipus de turisme convencional, passiu i estacional, poc exigent i poc especialitzat, realitzat per una gran quantitat de persones, generalment organitzat pels operadors turístics (*tour operators*). Per exemple, el turisme de sol i platja.

(0,5)

*Turisme sostenible*: És aquell turisme que permet una gestió global dels recursos per garantir la seva durabilitat i permetre la conservació del patrimoni natural i cultural. Per exemple, el turisme rural o agroturisme i el turisme ecològic o ecoturisme.

(0,5)

**3. [1,5 punts]**

- Pel que fa a les causes de la distribució dels turistes, es podrien destacar els aspectes següents:  
La majoria del turisme estranger que visita Espanya es dirigeix a destinacions de costa, ja que el turisme de sol i platja continua tenint una gran importància. Per aquest motiu les comunitats autònomes del litoral, incloses els arxipèlags de les Balears i les Canàries, concentren la majoria del turisme estranger.  
A Catalunya, a més a més, hi ha una oferta molt diversificada de destinacions entre les quals destaca en els darrers anys la ciutat de Barcelona, dins de les destinacions de turisme cultural, turisme de ciutats i turisme de congressos, fet que la situa com a primera comunitat en nombre de turistes estrangers,  
(0,5)
- L'estudiant hauria d'indicar que la posició d'Espanya com a potència turística mundial pel que fa al nombre de visitants la situa en el 4t lloc darrere de països com França, els EUA i la Xina (classificació de 2013, es pot acceptar com a resposta vàlida una altra posició entre el 2n i el 5è lloc si ho raona adequadament, ja que la posició sol variar d'un any a l'altre).  
(0,5)
- L'alumnat hauria d'esmentar com a llocs de procedència França, Alemanya i la Gran Bretanya com a països destacats en la procedència de turistes a Espanya, i en menor mesura altres països de la Unió Europea, com ara Itàlia, Holanda o Portugal. Es valorarà positivament que s'assenyali algun país emergent com la Xina o Rússia, que estan creixent en percentatge de turistes rebuts a Espanya arran la crisi econòmica que afecta els països de la UE.  
(0,25)  
Quant al nivell d'ingressos rebuts per turista, Espanya ocupa el 2n lloc darrere dels EUA, encara que la despesa feta per turista es considera baixa, sobretot en el cas del turisme de sol i platja.  
(0,25)

**4. [1,5 punts]**

- Sobre la importància econòmica del turisme es podrien esmentar els aspectes següents:  
El turisme és una de les activitats més importants en el conjunt de l'economia espanyola, hi participa amb un pes superior al 10 % del PIB i del 9,5 % de la població ocupada.  
Per una banda, comporta uns beneficis econòmics per l'entrada de divises. Gràcies a les divises que s'ingressen pel turisme es pot pagar part del dèficit comercial exterior de l'Estat.  
Crea ocupació en sectors com la construcció, la restauració, l'hostaleria, les agències de viatges, els comerços, les activitats culturals de temporada, etc., encara que la feina al sector turístic sol ser estacional i amb salaris baixos, amb un percentatge elevat de població immigrant.

(valoreu a raó de 0,25 punts per aspecte aportat fins a un màxim de 0,50 punts)

- L'impacte del turisme en el paisatge es podria resumir en els problemes mediambientals que ha provocat en les zones de la costa i la muntanya:

A la costa:

Urbanització extensiva del litoral i formació de continus urbans a primera línia de costa, sovint amb manca d'ordenació i aparició d'edificis pantalla.

Problemes d'abastament d'aigua en algunes zones turístiques, sovint solucionats amb la perforació de pous que ha provocat la salinització dels aqüífers.

Proliferació de ports esportius que han alterat la dinàmica del transport de sediments i l'erosió de les platges.

A la muntanya:

L'impacte ha estat provocat sobretot per les estacions d'esquí, que han comportat una transformació del paisatge de l'entorn i dels pobles veïns, sovint amb proliferació d'edificacions i alteracions dels ecosistemes de muntanya.

A les ciutats:

En algunes ciutats la gran afluència de turistes durant tot l'any comporta la massificació d'alguns llocs de la ciutat molt freqüentats pel turisme.

També es donen problemes de convivència amb els residents per conductes incíviques d'alguns grups de turistes.

El paisatge urbà d'algunes àrees també canvia per la transformació del comerç tradicional envers les franquícies i les botigues de records dirigides al turisme.

(valoreu a raó de 0,25 punts per aspecte aportat fins a un màxim d'1 punt)

## Exercici 2: Gràfic del consum d'energia primària a Catalunya i Espanya

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius terminals 6 i 8 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 2: *Medi Ambient i paisatge* del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

### 1. [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

Les dades estan representades per mitjà d'un gràfic de barres que mostra els valors del consum d'energia primària i l'autoproveïment a Catalunya i Espanya. Els tipus d'energia primària que es mostren són: carbó, petroli i derivats, gas natural, energia nuclear i energies renovables. El consum es mesura en percentatge (%) i les dades corresponen a l'any 2009. La font és l'IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya) 2014.

(0,25)

El gràfic mostra com les energies no renovables són les més utilitzades amb gran diferència sobre les renovables, que representen tan sols el 7,5 % a Catalunya i el 9,5 % a Espanya.

Dins el grup d'energies no renovables l'energia procedent del petroli és la més consumida (47,2 % a Catalunya i 48,3 % a Espanya), seguida del gas i l'energia nuclear. El carbó té una certa importància en el conjunt d'Espanya, però el seu consum és irrellevant a Catalunya.

La taxa de proveïment és lleugerament inferior a Catalunya, amb un 24,6 %, mentre que a Espanya és del 22,9 %.

(0,75)

**2. [1 punt]**

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

*Energia renovable:* és l'energia que s'obté de fonts inexhauribles com el Sol, el vent, l'aigua dels rius, les mareas, el calor intern de la Terra, etc., o de fonts que presenten unes taxes de renovació ràpida, com per exemple la biomassa.

(0,5)

*Combustible fòssil:* recurs energètic format fa milions d'anys procedent d'una transformació complexa de la biomassa procedent de plantes i animals. Avui es troben atrapats en formacions geològiques de les quals s'han d'extreure. En són exemples el carbó, el petroli i el gas natural.

(0,5)

**3. [1,5 punt]**

- En relació al balanç entre renovables i no renovables des de la perspectiva de la sostenibilitat, el model energètic és clarament no sostenible ja que el consum d'energies no renovables és molt més gran que el de renovables. El consum de renovables representa només el 7,5 % del total.

(0,25)

- Entre les energies primàries consumides només l'energia nuclear no produeix CO<sub>2</sub>. La majoria de renovables, com la hidroelèctrica, l'eòlica i la fotovoltaica, tampoc generen CO<sub>2</sub> i no contribueixen a l'efecte d'hivernacle.

(0,50)

- Tant el model energètic d'Espanya com el de Catalunya mostren una gran dependència de les importacions d'energia. Espanya no és un país ric en fonts energètiques, i per tant no és autosuficient pel que fa a les seves necessitats d'energia. Només un 22,9 % i un 24,6 % de l'energia consumida és produïda a Espanya i a Catalunya, respectivament. S'han d'importar recursos com el petroli, el gas natural o els combustibles radioactius procedents d'altres països.

(0,75)

**4. [1,5 punts]**

L'estudiant hauria d'explicar en quines condicions la producció i el consum de les energies següents es pot considerar mediambientalment sostenible.

- L'energia hidroelèctrica es pot considerar neta i mediambientalment sostenible, ja que en la seva producció intervé un recurs renovable com els salts d'aigua que es generen a les centrals situades en els embassaments.

(0,25)

- L'energia d'origen nuclear obtinguda pel mètode de fissió dels àtoms radioactius no produeix CO<sub>2</sub> però es considera com a no sostenible en utilitzar com a font energètica l'urani i el plutoni, elements químics no renovables i molt escassos a la natura. Tampoc és una energia neta, ja que produeix residus radioactius que mantenen el seu poder contaminant durant un període molt llarg de temps. A més, la utilització d'aigua dels rius o del mar per refrigerar els reactors provoca un gran augment de la seva temperatura que modifica les condicions fluvials i marines quan es retorna al seu medi.

(0,5)

- L'energia obtinguda dels biocombustibles (biomassa procedent de residus vegetals, olis, alcohols, etc.) és considerada mediambientalment sostenible a causa de la renovació ràpida de la biomassa. S'ha de considerar, però, que la despesa energètica invertida en la producció del recurs sigui també sostenible, evitant *inputs* d'adobs que han comportat una despesa energètica important, i incloent-hi en el balanç la despesa energètica de la maquinària emprada en les tasques de conreu. Tot i que la combustió dels biocombustibles emet CO<sub>2</sub> i per tant contribueix a l'efecte d'hivernacle, en la fase de creixement dels vegetals s'absorbeix CO<sub>2</sub> de manera que el balanç s'equilibra. No és una energia neta, ja que la seva combustió emet, a més de CO<sub>2</sub>, altres gasos i partícules contaminants de l'aire.  
(0,75)

## Opció B

### Exercici 1: Mapa sobre el nombre d'explotacions agràries a Catalunya

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 10 i 11 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 3: *Territori i activitats econòmiques* del document de concreció del currículum, específicament l'apartat: *Característiques, canvis i permanències en l'espai rural català i espanyol*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

#### 1. [1 punt]

Es tracta d'un mapa temàtic, amb delimitacions supracomarçals, que representa l'evolució entre mitjan segle XX i finals del segle del nombre d'explotacions agràries per mitjà de gràfics de barres sobreposats. La font és la Fundació del Món Rural i les dades corresponen als anys 1962, 1982 i 1999.

(0,5)

S'observa que el nombre d'explotacions ha disminuït notablement, i que a les demarcacions del mapa corresponents al Pirineu de Lleida, la regió metropolitana de Barcelona i les comarques gironines és on aquesta disminució és més gran (>-50%), mentre que a les comarques de Lleida, Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre, la disminució, si bé també s'ha produït, ha estat menor.

(0,5)

#### 2. [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

*Èxode rural*: emigració des del camp a la ciutat en busca d'unes millors condicions de vida i oportunitats de treball.

(0,5)

*Població activa agrària*: població que treballa en l'agricultura, la ramaderia, o l'explotació forestal, juntament amb la que hi vol treballar, encara que no ho estigui fent en aquest moment.

(0,5)

**3. [1,5 punts]**

L'alumnat podria fer referència als aspectes següents:

Entre l'any 1962 i el 1999, el descens en el nombre d'explotacions és molt gran, es perden més de la meitat d'explotacions als àmbits territorials corresponents al Pirineu, i a les comarques de Girona i Barcelona. Les comarques del pla de Lleida i Tarragona resisteixen millor el descens.  
(0,50)

Com a possibles causes es poden apuntar les relacionades amb el despoblament i l'abandonament de les activitats agràries a les zones rurals i de muntanya, sobretot al Pirineu, i la transició vers altres activitats, com les industrials i les del sector terciari, especialment el turisme, a les comarques de Girona i Barcelona.  
(0,5)

A les comarques del pla de Lleida i Tarragona, el descens no ha estat tan acusat perquè, d'una banda, és on es localitzen algunes de les principals zones agrícoles de Catalunya: les àrees de regadiu del pla de Lleida i el delta de l'Ebre; les grans àrees de conreu de la vinya i la fruita seca al sector del Camp de Tarragona, el Priorat i la Terra Alta, i també perquè el desenvolupament industrial i turístic no ha ofert tantes oportunitats com a les comarques de Barcelona i la Costa Brava.  
(0,50)

**4. [1,5 punts]**

L'alumnat podria respondre en termes similars als següents:

Cal que l'estudiant localitzi geogràficament les grans àrees agràries:

- Pastures de muntanya: Pirineus.
- Grans zones de regadiu: pla de Lleida, delta de l'Ebre i sectors del delta del Llobregat, el Maresme i la plana de l'Empordà.
- Monocultiu cerealístic de secà: Depressió Central.
- Monocultiu de la vinya: Depressió Prelitoral (el Penedès, el Priorat, la Terra Alta), part meridional de la Depressió Central (la Conca de Barberà) a més de sectors més reduïts a Lleida (costers del Segre), la Depressió Central (comarca del Bages), el Maresme (Alella) i l'Empordà.

(0,5)

Pel que fa als factors ambientals, l'alumne hauria de mencionar la influència dels següents:

- orografia, el pendent que dificulta les labors de conreu i facilita la pèrdua de sòl.
- clima, la influència de la pluviositat i el règim tèrmic.
- tipus de sòl, més o menys fertilitat i necessitat d'adobs.

S'admetrà també la menció a altres factors que sovint es mencionen en els manuals i que es relacionen amb els tres anteriors, per exemple, la disponibilitat d'aigua o l'altitud.

(0,5)

L'estudiant hauria d'identificar també almenys un tret ambiental característic de cadascuna de les zones agràries, que podrien ser:

- Pastures de muntanya: les dificultats imposades pel pendent i el rigor climàtic.
- Grans zones de regadiu: la necessitat d'un període hivernal curt, de sòls fèrtils i de tenir aigua a l'abast.
- Monocultiu cerealístic de secà: terrenys planers, sòls profunds i disponibilitat d'aigua més aviat escassa i sotmesa al tipus de clima.
- Monocultiu de la vinya: sòls pobres amb pluges minses i estacionals.

(0,5)

### Exercici 2: Text sobre la urbanització dispersa

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 13 i 36 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 4: *La població i el sistema urbà: dinàmica, diversitat i desigualtat* del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

#### 1) [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en el resum del text els aspectes següents:

- La ciutat estesa o la dispersió d'activitats i poblament sobre el territori és una de les característiques més rellevants del procés d'urbanització contemporani.
- Aquest model de ciutat comporta avantatges com la reducció de les desigualtats territorials, la difusió de les formes de vida urbana i l'accessibilitat als serveis.
- El desenvolupament tecnològic, a més, permet l'existència de la "condició urbana" encara que no es visqui a la ciutat tradicional.
- La dispersió urbana comporta problemes ambientals, funcionals, econòmics, socials i polítics de gran entitat.
- La font és una entrada de l'any 2011 en el blog d'Oriol Nel·lo.

(Es pot valorar a 0,25 punts per idea resumida o la cita de la font fins a un màxim d'1 punt.)

#### 2) [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

*qualificació del sòl*: assignació d'un ús concret (residencial, industrial, agrícola, etc.) a una peça de terreny a través d'un pla territorial o urbanístic.

(0,5)

*edificabilitat*: volum de construcció que permet el pla urbanístic d'una ciutat, o quantitat de cases o pisos que es poden construir en un solar.

(0,5)

**3) [1,5 punts]**

- A les ciutats compactes la densitat de població és força alta, i el teixit urbà dens, on les construccions deixen poc espai entre si. Predominen els habitatges plurifamiliars (blocs de pisos), i els edificis guanyen alçada per compensar l'escassetat de sòl. S'hi dona una gran intensitat d'activitats.

(0,50)

En canvi, a les ciutats de baixa densitat, el teixit urbà és poc dens (model urbà de «ciutat jardí»), i es caracteritza per un creixement extensiu, dispers i de baixa densitat d'edificació. Hi ha una segregació d'usos i una elevada ocupació del territori. Hi ha una presència destacada d'espais verds privats i, en menys grau, públics. Acostuma a ser un tipus d'espai socialment homogeni.

(0,50)

- A la ciutat compacta, la concentració de població, serveis i activitats en una àrea reduïda escurça distàncies i facilita la implantació de serveis com el transport col·lectiu, fet que fa que la mobilitat sigui més sostenible ambientalment.

A les ciutats de baixa densitat la gran extensió espacial que ocupa el poblament urbà implica una gran mobilitat de la població en els desplaçaments diaris, els quals s'efectuen majoritàriament amb vehicle privat, amb un gran consum de recursos energètics i alta emissió de gasos hivernacle.

(0,50)

**4) [1,5 punts]**

L'alumnat hauria de respondre en termes semblants als següents:

Els agents socials urbans intervenen d'una forma o altra en la creació de l'espai urbà. Es reconeixen els següents:

- Els propietaris privats del sòl urbà: específicament els promotors immobiliaris, que projecten la construcció d'edificis en sòl que posseïen o adquireixen amb aquesta finalitat. El seu objectiu és obtenir unes plusvàlues amb la compravenda de sòl i d'edificis.
- Els empresaris: amb la localització de les seves instal·lacions i les infraestructures que les acompanyen contribueixen a la transformació de les ciutats.
- Els ciutadans: amb els moviments socials reclamen satisfer les necessitats d'habitatge, transport, serveis, etc., per mitjà de la pressió sobre la resta d'agents.
- Els poders públics: mitjançant el planejament urbanístic decideixen els usos que s'atribueixen a cada peça del sòl urbà i configuren la morfologia del teixit urbà.

(Es pot valorar cada aportació amb 0,5 punts fins a un màxim d'1,5)



## SÈRIE 4

A tots els exercicis i opcions les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. Les respostes proposades per la pauta són indicatives i en cap cas exhaustives. El corrector o correctora aplicarà el seu criteri per prendre en consideració altres respostes que consideri correctes, en tot cas valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals- l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

### Opció A

#### Exercici 1: Mapa de les comunitats autònomes

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part de l'objectiu terminal 9 del currículum i dels aprenentatges referits al bloc 4 del document de concreció del currículum: *La població i el sistema urbà: dinàmica, diversitat i desigualtat*".

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

#### 1. [1 punt]

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes formals següents:

- Mapa polític on es representen les Comunitats Autònomes tot indicant el procediment pel qual van assolir l'autonomia.
- La font és el Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, 2014.  
(0,25)

Descripció de la informació:

S'observa com hi ha quatre autonomies: Catalunya, País Basc, Galícia i Andalusia que van accedir per la via de l'article 151 de la Constitució. Les comunitats de Navarra i València hi van accedir per un procediment assimilat al de l'article 151, mentre que la resta van accedir-hi per raó de l'article 143. Ceuta i Melilla tenen estatut de ciutat autònoma.  
(0,75)

#### 2. [1 punt]

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

*Estatut d'autonomia*: És la norma institucional bàsica d'una comunitat autònoma, el qual especifica les institucions d'autogovern i les competències, entre d'altres aspectes.  
(0,5)

*Terme municipal*: És el territori sota l'administració del govern d'un municipi o ajuntament, inclou tant el nucli urbà com l'espai rural i forestal existent dins els seus límits.  
(0,5)

**3. [1,5 punts]**

- a) Les comunitats que van accedir a l'autonomia per mitjà de l'article 151 de la Constitució són les anomenades nacionalitats històriques: Catalunya, País Basc i Galícia, a les quals es van equiparar Navarra i València.

A les nacionalitats històriques se'ls hi reconeix posseir una llengua, cultura i altres trets diferencials d'ordre històric, fiscal o jurídic propis. També es va considerar el tenir un Estatut aprovat o en tramitació parlamentària durant la II República.

(0,50)

Andalusia es va afegir a les anteriors en l'accés a l'Autonomia per la via de l'article 151 i es va definir en el seu Estatut com a nacionalitat històrica.

(0,25)

- b) Les Comunitats Autònomes poden legislar i gestionar sobre un conjunt de competències transferides per l'Estat sobre diverses matèries.

Hi ha matèries en que les Comunitats tenen competències plenes, en altres casos les competències són compartides amb l'administració de l'Estat.

En aquest apartat el corrector valorarà que l'estudiant diferenciï entre les competències transferides, les plenes o exclusives i les compartides. Assignant 0,50 punts com a màxim.

Si l'estudiant dona exemples d'aquestes competències s'assignaran 0,25 punts suplementaris.

(0,75)

**4. [1,5 punts]**

- a) L'Ajuntament és la institució pròpia del poder local, amb capacitat de legislar i gestionar sobre les competències municipals. Els ciutadans d'un municipi elegeixen cada quatre anys els regidors que componen el Plenari de l'Ajuntament. Els regidors elegits escullen l'alcalde d'entre un dels seus membres.

(0,50)

Les competències específiques que els Ajuntaments han de gestionar estan relacionades amb equipaments i serveis públics d'abast municipal com l'urbanisme, el transport públic, la recollida d'escombraries i la gestió de residus, la provisió d'aigua potable, etc.

(0,25)

- b) Les institucions pròpies de les Comunitats Autònomes són el Parlament, representant del poder legislatiu, el President i el Govern, que representen el poder executiu, i el Tribunal Superior de Justícia, que representa el poder judicial, tots dins l'àmbit territorial de la comunitat autònoma.

(0,50)

En el Parlament es discuteixen i s'aproven les lleis i es controla l'acció del govern.

El President nomena els membres del Govern i dirigeix l'acció de govern, encarregada d'executar les lleis aprovades pel Parlament.

El Tribunal Superior de Justícia és la màxima instància judicial, on es dirimeixen en última instància dins l'àmbit de la comunitat autònoma, les demandes civils i penals.

(0,25)

**Exercici 2: Gràfic sobre la distribució mensual dels viatgers allotjats en establiments hotelers a Catalunya (1970 i 2009)**

En aquest exercici es proposa la verificació d'una part dels objectius terminals 6 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 3: *Territori i activitats econòmiques* del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

**1. [1 punt]**

L'alumnat hauria de destacar en la descripció els aspectes següents:

- Es tracta d'una gràfica composta, lineal en el cas de 1970 i de barres en el cas de 2009, que mostra en termes relatius el pes de cada mes en l'acollida de viatgers en hotels a Catalunya. En l'eix horitzontal s'especifiquen els mesos de l'any i en el vertical el percentatge que sobre el total anual té cadascun dels mesos.

La font és Generalitat de Catalunya. Atles del Turisme a Catalunya (en línia).

(0,25)

L'alumne ha d'esmentar la gran aflluència de visitants als mesos d'estiu, que concentren al voltant de la meitat dels viatgers de tot l'any, i el descens progressiu a mesura que ens acostem als mesos centrals de l'hivern, que registren els mínims anuals.

Es valorarà positivament observar que el mes de març té un pes superior a l'abril en el cas de 2009.

(0,75)

**2. [1 punt]**

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

*operador turístic*: és aquella empresa o agència de viatges majorista que ofereix paquets turístics amb tot inclòs (viatge, allotjament, pensió alimentària), i que es venen als particulars a través de les agències de viatges minoristes.

(0,5)

*oferta turística*: és el conjunt de recursos (atractius turístics), empreses (allotjament, restauració, guiatge, informació, etc.) i infraestructures (transport, comunicació, equipaments, etc.) que donen servei al turisme en una destinació determinada.

(0,5)

**3. [1,5 punt]**

a)

- Estacionalitat turística es refereix al fet que la gran majoria de viatges i estades turístiques es produeixen només en uns mesos determinats de l'any, els que concentren les vacances de la majoria de la gent. Veient la gràfica, aquests són essencialment els mesos d'estiu i en molt menor mesura, la Setmana Santa.  
(0'5)

- Es produeix perquè el tipus de turisme més estès és el de sol i platja que es concentra, lògicament, en els mesos d'estiu.  
(0'25)

b)

- El 1970 l'estacionalitat no és tan marcada com el 2009, i el petit màxim del març en el 2009 no es dona.  
(0'25)

Això indicaria:

- un augment del pes del turisme d'estiu en relació a la resta de viatgers en hotels.
- el manteniment del fort pes del turisme de sol i platja en relació a d'altres formes de turisme desenvolupades més recentment.  
(0,50)

**4. [1,5 punts]**

a) Sobre els impactes socioeconòmics, l'alumne hauria de comentar almenys tres dels següents punts:

- El gran pes sobre el PIB (12% del total català) i sobre la població ocupada (6% només la restauració i l'allotjament).
- L'efecte multiplicador sobre altres sectors de l'economia, com ara el comerç, la construcció o el transport.
- La gran especialització en aquesta activitat de molts dels municipis de costa i de muntanya.
- La gran estacionalitat, que repercuteix en uns llocs de treball sovint eventuais i l'escassa rendibilitat de part de l'oferta d'activitats i allotjament.  
(0'75)

b) Sobre els impactes ambientals l'alumne hauria de comentar, almenys, tres dels següents punts:

- L'ocupació massiva del territori per l'espai construït, especialment a la costa.
- La degradació paisatgística. Malgrat tot, el turisme ha comportat també una valoració creixent dels recursos territorials i paisatgístics per part de la població.
- L'alteració d'ecosistemes fràgils (com els litorals o d'alta muntanya).
- L'augment de consum de recursos naturals com ara l'aigua.
- L'increment dels residus.

Es valoraran altres impactes sempre que el corrector els consideri pertinents.

(0,75)

**Opció B****Exercici 1: Mapa de les centrals tèrmiques**

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 6 i 8 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 2: *Medi ambient i paisatges* del document de concreció del currículum.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

**1. [1 punt]**

L'alumnat hauria de comentar que es tracta d'un mapa temàtic on es representa la localització de les centrals tèrmiques per comunitats autònomes a Espanya en el 2013.

La font és Red Eléctrica Española, disponible en línia.

(0,25)

El mapa mostra com les centrals tèrmiques tenen una localització perifèrica. Es concentren principalment al nord i a l'est de la península: Galícia, Astúries, depressió de l'Ebre i costa de Catalunya, després hi ha localitzacions puntuals a la costa valenciana i murciana, i hi torna a haver una concentració al sud d'Andalusia. Les centrals que funcionen amb fuel i gas, es localitzen a la costa. Les de carbó es concentren a Astúries, Lleó i Terol. Les de cicle combinat són la majoria i es localitzen tant a l'interior com a la costa.

(0,75)

**2. [1 punt]**

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

*central tèrmica*: central que produeix energia elèctrica a partir de la transformació de l'energia alliberada en forma de calor al cremar carbó, fuel o gas natural.

(es pot donar per correcte si algun estudiant inclou les centrals nuclears com a tèrmiques ja que l'únic que canvia és que l'energia calorífica s'obté de la descomposició radioactiva de l'urani).

(0,5)

*biocombustible*: combustible obtingut de la biomassa com per exemple la fusta, i el bioetanol obtingut dels conreus de canya de sucre i remolatxa, etc.

(0,5)

**3. [1,5 punts]**

a) Les centrals tèrmiques que funcionen amb carbó es localitzen en les proximitats de les mines de carbó que supleixen aquest combustible, per tal de reduir els costos derivats del transport de la matèria primera. Aquest és el cas de les centrals situades a Astúries, Lleó, Terol, etc.

(algun estudiant podria fer esment que algunes centrals d'aquest tipus situades a la costa reben carbó d'importació)

(0,5)

b)

- Les centrals tèrmiques que funcionen amb carbó utilitzen un recurs energètic que no és renovable, a més de ser molt contaminants perquè emeten cendres junt amb gasos d'efecte hivernacle i que produeixen a més pluja àcida. Per tant es consideren instal·lacions no sostenibles.

(0,5)

- Les centrals tèrmiques que funcionen amb fuel i gas natural consumeixen combustibles fòssils no renovables, a més de emetre  $\text{CO}_2$  i partícules que contaminen l'aire, són per tant centrals contaminants i no sostenibles.

(0,5)

4. [1,5 punts]

a) El petroli continua tenint un paper principal en el consum d'energia (aporta aproximadament un 40% de l'energia primària consumida a Espanya). Les centrals tèrmiques de fuel i de cycle combinat, funcionen amb substàncies derivades del petroli (fuel). L'energia obtinguda del petroli té un paper encara molt important en el model energètic actual, malgrat l'avenç en el desenvolupament de les energies renovables en els darrers anys.

(0,5)

b) La importància del petroli com a recurs energètic i la manca de jaciments a Espanya genera una forta dependència envers les regions productores de petroli. El control de la producció per part dels països de la OPEP i les fluctuacions del seu preu condicionades pels mercats internacionals de cru exerceixen una forta influència sobre el comportament dels preus de un gran nombre d'articles de consum.

(0'50)

c) Les possibles alternatives es basarien en la reducció del consum, i en el foment d'energies alternatives com per exemple l'eòlica. Encara avui, tot i la reducció del consum energètic en els sistemes de transport, la dependència de l'economia enfront del petroli és molt gran.

(0'50)

**Exercici 2: Gràfic sobre l'evolució de la població (1960-2014)**

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 7 del currículum de Geografia i dels aprenentatges referits al bloc 4 de concreció del currículum: *La població i el sistema urbà: dinàmica, diversitat i desigualtat*".

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

**1) [1 punt]**

- Es tracta d'un gràfic de línies que mostra l'evolució temporal de la població de 6 llocs: les quatre capitals, l'àmbit metropolità sense la ciutat de Barcelona i el conjunt de Catalunya en base 100, i entre 1960 i 2014.

La Fonts són les dades de l'IDESCAT i l'INE.

(0,25)

L'alumne ha d'indicar que la població de la ciutat de Barcelona està estancada al voltant dels mateixos efectius que tenia el 1960 mentre que la resta de llocs han crescut per sobre de la mitjana de Catalunya.

Lleida i Girona més que doblant la seva població de 1960 i Tarragona i l'àmbit metropolità molt per sobre, triplicant els efectius del 1960.

S'observa com el creixement és molt intens en el primer període, entre 1960 i 1981, després es ralentitza per tornar a créixer intensament entre 2001 i 2011. S'observa com en els darrers anys, entre 2011 i 2014 el creixement de la població s'ha aturat.

(0,75)

**2) [1 punt]**

Les definicions podrien ser semblants a les següents:

*àrea metropolitana*: territori molt urbanitzat on existeix una ciutat central i una sèrie de ciutats més petites al voltant, amb les que manté relacions intenses de tipus econòmic i social.

(0,5)

*rururbanització*: procés d'extensió dels usos característics de les zones urbanes en entorns de tipus rural, de forma dispersa i sense crear ciutat.

(0,5)

**3) [1,5 punts]**

- a) Entre 1960 i 1975, el creixement és important a tot arreu al ser els anys del desenvolupament industrial i de tota l'economia en general i per aquesta causa es va produir l'arribada d'un gran contingent d'immigració interior.

Entre el 2001 i el 2006 hi un nou període de fort creixement degut aquesta vegada a la recuperació econòmica i l'arribada de fluxos migratoris procedents de l'estranger.

(0,50)

- b) El fre en el creixement demogràfic que s'observa entre 2011 i 2014 es conseqüència de la crisi econòmica iniciada el 2008, que provoca que molts immigrants retornin als seus països d'origen.

(0,25)

c)

- Barcelona arriba al seu màxim de població en 1975 i s'estanca. Això és produït per la poca disponibilitat de sòl i l'increment de preus de l'habitatge a la ciutat. En els anys successius Barcelona arriba al mínim de població. En el darrer període hi ha una petita recuperació de Barcelona a causa de la repoblació del casc antic i dels processos de reurbanització.  
(0,50)
- El dinamisme econòmic de base industrial de l'àrea metropolitana i de l'àrea de Tarragona ha exercit un fort poder d'atracció de la població. En alguns períodes hi ha hagut una sortida de població i d'activitats des de Barcelona cap a l'àrea metropolitana, i en menor mesura a espais urbans ben comunicats com Tarragona.  
(0,25)

**4) [1,5 punts]**

El corrector comprovarà que l'alumne esmenti com a mínim quatre de les següents àrees (0,5 punts), que citi dues comarques i dues ciutats de cada àrea (0,5 punts) i que comenti la importància econòmica de les àrees citades (0,5 punts):

- Àrea metropolitana de Barcelona. Formada per la capital, Barcelona, i algunes de les principals ciutats de Catalunya com Terrassa, Sabadell, l'Hospitalet de Llobregat, Badalona i altres. Inclou set comarques: Barcelonès, Maresme, Baix Llobregat, Vallès Oriental, Vallès Occidental, Alt Penedès i Garraf. Concentra la major part de la població de Catalunya (uns dos terços) i també la majoria de l'activitat econòmica tant de serveis, concentrats a Barcelona, com d'indústria.
- Àrea urbana de Tarragona-Reus (o Camp de Tarragona). És la segona zona urbana de Catalunya per població i activitat econòmica, amb una concentració important a la costa. Inclou les ciutats de Tarragona i Reus com a principals centres, a més d'altres com Valls, Cambrils, Vila-seca o Salou; les comarques on s'integra són el Tarragonès, l'Alt Camp i el Baix Camp. La indústria química, el Port de Tarragona i el pol turístic de la Costa Daurada són les principals activitats econòmiques.
- L'àrea de Girona. Girona exerceix de centre de serveis d'una àrea amb ciutats petites com Salt, Banyoles, Olot, Figueres, Sant Feliu de Guíxols o Lloret; les comarques abastades són el Gironès, la Selva, l'Alt Empordà, el Baix Empordà, el Pla de l'Estany i la Garrotxa. Nuclis industrials que al mateix temps fan de centres comarcals, com Figueres i Olot i de tipus turístic a la costa.
- L'àrea de Lleida. Lleida és la capital i centre de serveis de les terres de Ponent, amb algunes ciutats petites a la vora, com Mollerussa, Balaguer o Tàrrrega. Comarques: Segrià, Pla d'Urgell i part de Noguera i Urgell, especialment al llarg de l'A-2. Importància de la indústria agroalimentària com a activitat econòmica central.
- La Catalunya central: comarques d'Osona, Bages, part del Berguedà i Anoia. Ciutats mitjanes o petites amb antic desenvolupament industrial i centres de serveis comarcals, com ara Manresa, Vic, Berga o Igualada.

(1,5)